

Joanna Roś

interdyscyplinarne czasopismo naukowe "Amor Fati"

Recenzja książki Davida A. Varela

The Lost Black Scholar:

Resurrecting Allison Davis in American Social Thought

Ukryte działania, (reż. T. Melfi, 2016), opowieść o czarnoskórych kobietach pracujących dla NASA, czy *W rękach Boga* (reż J. Sargent, 2004), historia doktora Alfreda Blalocka i Viviena Thomasa, czarnoskórego technika chirurgicznego, którzy zmienili oblicze medycyny - nie wystarczy zapoznać się z tymi filmami, aby zrozumieć jakie problemy dotykały i wciąż dotykają afroamerykańskich naukowców, inżynierów i wynalazców. Kinematografa jest oczywiście doskonałym narzędziem do popularyzacji wiedzy o afroamerykańskich pionierach nauk, ale żaden film im poświęcony nie będzie wyczerpującym wprowadzeniem do strukturalnego rasizmu, oddziałującego na warunki pracy uczonych w szkolnictwie wyższym, instytucjach społecznych i naukowych. Siedemnaście lat temu ukazała się rewelacyjna praca autorstwa politologa Williama H. Watkina, *The White Architects of Black Education: 1865-1945*, pokazująca, że filozoficzne i ideologiczne przekonania architektów edukacji dla osób o czarnym kolorze skóry tylko wzmacniały rasistowski stereotyp, że Czarni i Biali różnili się w swoich zdolnościach intelektualnych (Watkins, 2001). Teraz doczekaliśmy się równie pasjonującej książki historyka Davida A. Verela. Jego *The Lost Black Scholar: Resurrecting Allison Davis in American Social Thought* z pewnością polecić można jako publikację pokazującą, w jaki sposób instytucjonalny rasizm kształtował w XX wieku historię nauki (Verel, 2018).

The Lost Black Scholar... opowiada o życiu zapomnianego amerykańskiego intelektualisty, Allisona Davisa (1902-1983), odważnego antropologa, socjologa i

psychologa, który jako pierwszy Afroamerykanin w 1947 roku objął stanowisko profesora na Uniwersytecie Chicago. Rozpisując intelektualną biografię Davisa, Verel, historyk idei o erudycyjnej wiedzy z zakresu rozwoju nauk społecznych i ruchu praw obywatelskich, sięgnął po notatki terenowe i korespondencję interesującego go naukowca. Chciał, jak sam wyznał, "czytać między wierszami", głębiej zrozumieć co znaczyło być czarnoskórym humanistą w Stanach Zjednoczonych przed i po drugiej wojnie światowej (Roane, 2018).

W wyczerpujący, przystępny i zapraszający do wnikliwej lektury sposób Verel opisuje proces powstawania prac Davisa takich jak *Deep South* (1941) i *Children of Bondage* (1940), które przyniosły nowatorskie tezy dotyczące teorii społecznej, rasizmu i edukacji. Łącząc badania etnograficzne z badaniami psychologicznymi, analizując wzajemne powiązania między kulturą społeczną a rozwojem osobowości oraz wyjaśniając, w jaki sposób rasa i klasa funkcjonowały jako powiązane systemy opresji, Davis nie tylko śmiało przecierał szlaki naukowej interdyscyplinarności, ale także wywierał realny wpływ na politykę społeczną. Jego publikacje wpłynęły między innymi na reformę obowiązkowego testowania inteligencji wśród dzieci. Davis kwestionował używanie testów inteligencji, widząc w tym fenomienie zabieg kulturowo stronnicy i szkodliwy; kwestionował także założenie, jakoby dzieci z rodzin o niskich dochodach miały wrodzone, niższe zdolności intelektualne. Twierdził, że to właśnie w wyniku wadliwych testów dzieci z niższych sfer socjoekonomicznych nie otrzymywały odpowiedniego wykształcenia. Poza tym Davis zdawał sobie sprawę - i to decydowało o oryginalności i nowatorskim charakterze jego badań - że socjologowie zazwyczaj ignorowali podziały klasowe w obrębie czarnej społeczności. W latach 30., podczas Wielkiego Kryzysu, Davis zamieszkał w mieście Natchez w stanie Mississippi, gdzie badał wpływ przynależności do określonej klasy i kasty na nierówności społeczne i ekonomiczne, leżące u podstaw napięć rasowych. Te badania pomogły dostrzec, że biała, wyższa klasa "pociągnęła za sznurki systemu (ekonomicznego)", i aby ukryć ten fakt, wykorzystywała podziały rasowe (Verel, 2018, s. 7).

Varel odsłania rewolucyjny wymiar działalności naukowej Davisa - badacz

odważnie naruszył akademicką politykę rasową, stając się, pomimo czarnego koloru skóry, specjalistą w obszarze innym niż teoria rasy. "Alison Davis nie był po prostu naukowcem zajmującym się kwestią rasy. Był amerykańskim intelektualistą, którego idee miały za zadanie, i w rzeczywistości, zmienić Amerykę" - te słowa politologa i działacza na rzecz praw człowieka, Johna Aubrey'a Davisa, motto wprowadzenia do książki, doskonale podsumowują wizerunek zapomnianego antropologa, jaki udało się przedstawić autorowi *The Lost Black Scholar...* (Varel, 2018, s. 1).

Varel argumentuje, że niebatelny wpływ na zainteresowania afroamerykańskiego naukowca miało doświadczenie wykluczenia, jakiego doświadczał przez całe życie. Będąc nastolatkiem, Davis był świadkiem rasistowskich rozruchów w Waszyngtonie; jako student na początku lat 30. musiał uciekać z Berlina, gdy naziści przejęli władzę; kilka lat później, badając społeczności Mississipi, podczas prac terenowych nie rozstawał się z bronią, żyjąc w ciągłym strachu przed linczem; tuż po wojnie na Uniwersytecie Chicago nie mógł stać się członkiem klubu pracowników naukowych ani mieszkać w dzielnicy przeznaczonej dla kadry naukowej; jego nazwisko wymazywano z projektów badawczych, które powoływał, a jego dzieci, pomimo jaśniejszego niż ojciec kolor skóry, zmagaly się z rasistowskimi szykanami - relacjonując życie Davisa Varel opisuje najróżniejsze konsekwencje rasizmu, od tych decydujących o losach kariery naukowej, do tych kształtujących życie prywatne. W szczególnie interesujący sposób Varel zrelacjonował wspomniane wcześniej badania terenowe na Południu, podczas których Davis wraz ze swoimi współpracownikami musiał ukrywać prawdziwy cel pobytu w Natchez (utrzymując, że interesuje ich kwestia duchowości Czarnych). Przyznanie, że badania miały na celu wyszczególnienie nierówności kastowych i klasowych w całej społeczności niosło ze sobą zbyt wiele ryzyka, szczególnie dla Davisa i jego żony, antropolog Elizabeth Stubbs Davis. Z drugiej strony, jako Afroamerykanie, Davis i Elizabeth byli w stanie uzyskać więcej informacji od czarnoskórych mieszkańców rejonu, niż biali naukowcy.

Warto wspomnieć w tym miejscu, że publikacja Varela zwraca uwagę na problem aktywności afroamerykańskich kobiet w szkolnictwie wyższym. Elizabeth Davis, absolwentka Harvardu, wniosła ogromny, chociaż zapomniany wkład w projekt "Deep South", wzbogacając badania poprzez

analizę życia codziennego Czarnych kobiet. Warto przy okazji uzupełnić lekturę *The Lost Black Scholar*, sięgając na przykład po monografię *Sisters of the Academy: Emergent Black Women Scholars in Higher Education* (Mabokela, Green, 2001). Eseje w niej zamieszczone poruszają kwestie historyczne, społeczne, kulturowe, polityczne i naukowe, które miały i wciąż mają wpływ na obecność kobiet o czarnym kolorze skóry w środowisku akademickim.

"Kiedy historyk Carter G. Woodson założył Negro History Week w 1926 roku (...) panowało przekonanie, że Czarni nie posiadają historii. (...) Aby zwalczyć taką ignorancję i uprzedzenia, Woodson pracował nieprzerwanie nad odtworzeniem ich bogatej historii. Szczególnie lubił podkreślać rolę wyjątkowych Afroamerykanów, którzy wnieśli duży wkład w amerykańskie życie. W tamtym czasie była to radykalna idea" - pisze Varel w artykule towarzyszącym publikacji *The Lost Scholar*, po czym dodaje: chociaż Davis był typem takiej osoby, jaką w pierwszej połowie XX wieku podawano by za dowód intelektualnych osiągnięć Afroamerykanów, dzisiaj nie wystarczy jedynie opiewanie ich geniuszu. Musimy skonfrontować się z doświadczeniami, jakie ograniczały ich życie, w różnych tego życia wymiarach (Varel, 2017). Nie przypadkowo umiejętności i talent Davisa zostały nagrodzone stanowiskiem profesorskim właśnie w momencie, gdy polityka Stanów Zjednoczonych podczas II wojny światowej wymagała ocieplenia wizerunku państwa, rzekomego bastionu demokracji, swobód obywatelskich i równości. Naukowiec otrzymał kontrakt na uczelni tylko pod warunkiem, że Fundacja Juliusa Rosenwalda zgodzi się na dofinansowanie większości jego pensji, a i tak nawet wtedy niektórzy pracownicy uniwersytetu sprzeciwiali się tej nominacji. Nie powinno więc dziwić, że Davis nie wierzył, aby wyjątkowość jego historii świadczyła o ogromnych zmianach, jakie miały nadejść dla czarnoskórych naukowców. Dla niego stanowiła raczej dowód "ciągłej opresji, w jakiej żyli Afroamerykanie" (Varel, 2018, s. 2). Mało tego - Davis nie żywił nadziei, że jego nominacja na stanowisko profesora otworzy drzwi dla innych osób o czarnym kolorze skóry; a nawet jeśli będzie się wydawać taką przepustką czy zaproszeniem, strukturalne nierówności wciąż będą stały na drodze Afroamerykanów, pragnących skorzystać z szans na awans społeczny.

Lektura książki Varela ostrzega przed łatwym i pochopnym optymizmem dotyczącym szybkiego, zmieniającego się na lepsze, traktowania czarnoskórych naukowców w połowie XX wieku - w taki optymizm można wpaść czerpiąc wiedzę na temat problemu jedynie z filmów gloryfikujących wybitne jednostki. Ich historie są w równej mierze wypełnione dyskryminacją, co osiągnięciami, i żadne sukcesy nie miały siły wymazywania blizn, z którymi wiązała się dla nich walka o możliwość realizowania się w roli intelektualisty.

Bibliografia

(Mabokela, Green, 2001): Mabokela R.O, Green A.L., *Sisters of the Academy: Emergent Black Women Scholars in Higher Education*, Stylus Publishing, Sterling 2001.

(Roane, 2018): Roane J.T., "*The Lost Black Scholar*": *A New Book on the Pioneering Anthropologist Allison Davis*, <https://www.aaihs.org/the-lost-black-scholar-a-new-book-on-the-pioneering-anthropologist-allison-davis/dokumentuje>, 18.04.2018, dostęp: 2.10.2018.

(Varel, 2017): Varel D.A., *Allison Davis: Forgotten black scholar studied – and faced – structural racism in 1940s America*, <https://apnews.com/847f5479fd854a909310129f981c15a5>, 09.04.2017, dostęp: 2.10.2018.

(Varel, 2018): Varel D.A., *The Lost Black Scholar: Resurrecting Allison Davis in American Social Thought*, University of Chicago Press, Chicago 2018.

(Watkins, 2001): Watkins W.H, *The White Architects of Black Education: 1865-1945*, Teachers College Press, New York 2001.